DOMSTOLENS DOM (Anden Afdeling)

23. september 2004 *

I sag C-280/02,

angående et traktatbrudssøgsmål i henhold til artikel 226 EF,

anlagt den 30. juli 2002,

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber først ved M. Nolin, derefter ved G. Valero Jordana og F. Simonetti, som befuldmægtigede, og med valgt adresse i Luxembourg,

sagsøger,

mod

Den Franske Republik ved G. de Bergues, D. Petrausch og E. Puisais, som befuldmægtigede, og med valgt adresse i Luxembourg,

sagsøgt,

* Processprog: fransk.

har

DOMSTOLEN (Anden Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, C.W.A. Timmermans, og dommerne J.-P. Puissochet, R. Schintgen, F. Macken (refererende dommer) og N. Colneric,

generaladvokat: L.A. Geelhoed
justitssekretær: R. Grass,

på grundlag af den skriftlige forhandling,

efter at der er afgivet indlæg af parterne,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 25. marts 2004,

afsagt følgende

Dom

1 Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber har i sin stævning nedlagt påstand om, at Domstolen fastslår, at Den Franske Republik har tilsidesat sine forpligtelser i henhold til artikel 5, stk. 1 og 2, i samt bilag II til Rådets direktiv 91/271/EØF af 21. maj 1991 om rensning af byspildevand (EFT L 135, s. 40), idet den har undladt

— at kortlægge visse områder som følsomme områder i forhold til eutrofiering, for så vidt angår afstrømningsområderne Seine-Normandie, Loire-Bretagne, Artois-Picardie og Rhône-Méditerranée-Corse, og

— at underkaste byspildevand udledt fra byområder med en personækvivalent (EP) på over 10 000 i følsomme områder eller områder, der burde have været kortlagt som følsomme områder, mere vidtgående rensning.

Retsforskrifter

2 Direktiv 91/271 vedrører i henhold til dets artikel 1 opsamling, rensning og udledning af byspildevand samt rensning og udledning af spildevand fra visse industrisektorer og har til formål at beskytte miljøet mod negative påvirkninger fra førnævnte spildevandsudledninger.

3 Artikel 2 i direktiv 91/271 bestemmer:

»I dette direktiv forstås ved:

1) »Byspildevand« husspildevand eller en blanding af husspildevand og industrispildevand og/eller regnvand fra befæstede arealer.

2) »Husspildevand« spildevand fra boligområder og serviceerhverv, som hovedsagelig stammer fra det menneskelige stofskifte og fra husholdninger.

3) »Industrispildevand« alt spildevand, der udledes fra ejendomme, som anvendes til handels- eller industriformål, bortset fra husspildevand og regnvand fra befæstede arealer.

4) »Byområde« et område, hvor befolkningen og/eller de økonomiske aktiviteter er tilstrækkelig koncentreret til, at byspildevand kan opsamles og ledes til et rensningsanlæg for byspildevand eller et endeligt udledningssted.

5) »Kloaknet« et system af rørledninger, der opsamler og transporterer byspildevand.

6) »1 PE (personækvivalent)« den mængde organisk stof, der kan nedbrydes biologisk med et fem-døgns biokemisk iltforbrug (BOD5) på 60 g ilt pr. dag.

[...]

8) »Sekundær rensning« rensning af byspildevand ved en proces, som almindeligvis består af biologisk rensning efterfulgt af en sekundær sedimentation, eller ved en anden proces, som indebærer overholdelse af kravene i tabel 1 i bilag I.

[...]

11) »Eutrofiering« vands berigelse med næringssalte, især kvælstof- og/eller phosphorforbindelser, der medfører øget algevækst og udvikling af højere former for planteliv, som igen resulterer i en uønsket forstyrrelse af balancen mellem organismerne i vandet og af vandets kvalitet.

[...]«

4 Artikel 3, stk. 1, andet afsnit, i direktiv 91/271, bestemmer, at »[f]or så vidt angår byspildevand, som udledes til vandrecipienter, der betragtes som »følsomme områder« som defineret i artikel 5, skal medlemsstaterne sikre, at der etableres kloaknet senest den 31. december 1998 for byområder med over 10 000 PE«.

5 I henhold til artikel 4, stk. 1, i direktiv 91/271 »[skal] [m]edlemsstaterne [...] sikre, at byspildevand, der tilledes kloaknet, før udledningen underkastes sekundær rensning eller en tilsvarende rensning [...]«.

6 Artikel 5, stk. 1, 2, 3 og 5, i direktiv 91/271 bestemmer følgende:

»1. Medlemsstaterne skal med henblik på anvendelsen af stk. 2 senest den 31. december 1993 kortlægge følsomme områder efter de kriterier, som er fastlagt i bilag II.

2. Medlemsstaterne sørger for, at byspildevand, der tilledes kloaknet, senest den 31. december 1998 renses mere vidtgående end beskrevet i artikel 4, før det udledes

til følsomme områder, for så vidt angår alle udledninger fra byområder med over 10 000 PE.

3. De i stk. 2 omhandlede udledninger fra rensningsanlæg for byspildevand skal opfylde de relevante krav i bilag I, litra B. [...]

[...]

5. Stk. 2, 3 og 4 gælder for udledninger fra rensningsanlæg for byspildevand, der ligger i følsomme områders relevante afstrømningsområder, og som bidrager til forureningen af disse områder.

[...]«

7 Bilag II til direktiv 91/271, med overskriften »Kriterier for kortlæggelse af følsomme og mindre følsomme områder« bestemmer i litra A, »Følsomme områder«, følgende:

»Et vandmiljø skal kortlægges som følsomt område, hvis det falder ind under en af følgende grupper:

a) Naturlige ferskvandssøer, andre ferskvandsområder, flodmundinger og kystnære vandområder, der er eutrofierede, eller som i nær fremtid kan blive eutrofierede, hvis der ikke træffes beskyttende foranstaltninger.

Følgende faktorer kan tages i betragtning, når det overvejes, hvilke næringssalte der skal reduceres ved yderligere rensning:

i) Søer og vandløb, der løber ud i søer/reservoirer/lukkede bugter med ringe vandudskiftning, hvorved der kan ske en akkumulering. I disse områder bør phosphor fjernes, medmindre det kan påvises, at dette ikke vil have nogen indflydelse på eutrofieringsgraden. Ved udledninger fra store byområder kan det også overvejes at fjerne kvælstof.

ii) Flodmundinger, bugter og andre kystnære vandområder, som har ringe vandudskiftning, eller hvortil der udledes store mængder næringssalte. Udledninger fra små bysamfund er normalt af mindre betydning i disse områder, men for store byområders vedkommende bør phosphor og/eller kvælstof fjernes, medmindre det kan påvises, at dette ikke vil have nogen indflydelse på eutrofieringsgraden.

[...]«

8 Bilag I, litra B, nr. 3, til direktiv 91/271 bestemmer, at »[u]dledninger fra rensningsanlæg for byspildevand til følsomme områder, som er udsat for eutrofiering, som kortlagt i henhold til bilag II, litra A, underlitra a), [...] herudover [skal] opfylde de i tabel 2 i dette bilag anførte krav«. Denne tabel fastsætter blandt andet maksimale koncentrationsmængder og/eller mindste procentvise nedbringelser af phosphor og kvælstof i disse udledninger.

Den administrative procedure

9 Efter en omfattende brevveksling med de franske myndigheder vedrørende gennemførelsen af direktiv 91/271 i fransk ret, tilstillede Kommissionen — idet den ikke fandt, at denne gennemførelse var tilstrækkelig — den 22. oktober 1999 den franske regering en åbningsskrivelse, hvori den blandt andet foreholdt denne regering den ufuldstændige kortlægning af følsomme områder, den manglende kortlægning af alle eutrofierede vandområder i Seine-Normandie, Artois-Picardie, Loire-Bretagne og Rhône-Méditerranée-Corse, samt mangel på at underkaste byspildevand udledt i allerede kortlagte følsomme områder eller områder, der burde have været kortlagt som sådanne, mere vidtgående rensning.

10 Da Kommissionen ikke fandt de franske myndigheders forklaringer tilfredsstillende, tilstillede den den 10. april 2001 Den Franske Republik en begrundet udtalelse.

11 Da Kommissionen ikke var overbevist af de franske myndigheders besvarelse, besluttede den at anlægge den foreliggende sag.

Om søgsmålet

Første klagepunkt om utilstrækkelig kortlægning af følsomme områder

Begrebet eutrofiering

12 Da Kommissionen og den franske regering er uenige om rækkevidden af den i artikel 2, nr. 11, i direktiv 91/271 indeholdte definition, skal begrebet eutrofiering i dette direktivs forstand præciseres.

13 Som det også fremgår af artikel 1, stk. 2, er formålet med direktiv 91/271 at beskytte miljøet mod negative påvirkninger fra udledning af byspildevand.

14 Direktivet er vedtaget med hjemmel i EF-traktatens artikel 130 S (efter ændring nu artikel 175 EF), som skal bidrage til at opnå målene i EF-traktatens artikel 130 R (efter ændring nu artikel 174 EF). I henhold til ordlyden af sidstnævnte artikel skal Fællesskabets politik på miljøområdet bidrage til blandt andet bevarelse, beskyttelse og forbedring af miljøkvaliteten, samt til beskyttelse af menneskers sundhed.

15 En sådan politik tilsigter også at forhindre, mindske eller fjerne alle negative virkninger fra menneskers aktiviteter på flora og fauna, jord, vand, luft og klima, landskab og områder af en særlig interesse, samt på menneskets sundhed og livskvalitet. Politikken er blandt andet blevet gennemført på de respektive områder ved henholdsvis Rådets direktiv 75/442/EØF af 15. juli 1975 om affald (EFT L 194, s. 47), som ændret ved Rådets direktiv 91/156/EØF af 18. marts 1991 (EFT L 78, s. 32), Rådets direktiv 85/337/EØF af 27. juni 1985 om vurdering af visse offentlige og private projekters indvirkning på miljøet (EFT L 175, s. 40), som ændret ved Rådets direktiv 97/11/EF af 3. marts 1997 (EFT L 73, s. 5) og Rådets direktiv 91/676/EØF af 12. december 1991 om beskyttelse af vand mod forurening forårsaget af nitrater, der stammer fra landbruget (EFT L 375, s. 1).

16 Formålet med direktiv 91/271 strækker sig således videre end til beskyttelsen af vandøkosystemer og tilsigter også at beskytte mennesker, fauna, flora, jord, vand, luft og landskab fra alle betydelige negative virkninger fra øget algevækst og udvikling af højere former for planteliv, som er et resultat af udledninger af byspildevand.

17 Begrebet eutrofiering i artikel 2, nr. 11, i direktiv 91/271 skal fortolkes i lyset af dette formål.

18 I henhold til denne bestemmelse er eutrofiering karakteriseret ved, at følgende fire kriterier er opfyldt:

— vands berigelse med næringssalte, især kvælstof og phosphorforbindelser

— øget algevækst og udvikling af højere former for planteliv

— uønsket forstyrrelse af balancen mellem organismerne i vandet, og

— en forværring af vandets kvalitet.

19 For at der er tale om eutrofiering som omhandlet i direktiv 91/271, skal der desuden foreligge en årsagssammenhæng dels mellem berigelsen med næringssalte og den øgede algevækst og udvikling af højere former for planteliv, dels mellem den øgede algevækst og en uønsket forstyrrelse af balancen mellem organismerne i vandet og en forværring af vandets kvalitet.

20 Hvad angår det tredje kriterium har den franske regering gjort gældende, at en plantearts spredning ikke alene er tilstrækkelig til at fastslå, at der foreligger en uønsket forstyrrelse, så længe balancen mellem andre organismer i vandet ikke forstyrres.

21 Som det blandt andet fremgår af den af Institut français de recherche pour l'exploitation de la mer (herefter »IFREMER«) udarbejdede rapport fra januar 2001, »L'eutrophisation des eaux marines et saumâtres en Europe, en particulier en France« (herefter »IFREMER-rapporten af 2001«), og af den af Environmental Resources Management (herefter »ERM«) udarbejdede rapport fra april 2000, »Criteria used for the definition of eutrophication in fresh and marine/coastal waters«, som Kommissionen har fremlagt for Domstolen, er balancen i vandøkosystemer resultatet af en kompleks vekselvirkning både mellem forskellige derværende arter og med miljøet. Følgelig udgør enhver spredning af en særlig algeform eller af andre planter i sig selv en forstyrrelse af vandøkosystemet og dermed af organismerne i vandet, uanset at bestanden af andre arter forbliver uforandret. Når en eller flere arter spredes og dermed lægger beslag på de ressourcer, som er nødvendige for, at andre alger og vandplanter kan vokse, indebærer dette oftest — om ikke altid — under hensyn til den konkurrence, der er mellem plantearterne om at optage næringssalte og lysenergi, at bestanden af andre arter formindskes.

22 I medfør af det tredje kriterium kræves det imidlertid, at en sådan forstyrrelse af balancen mellem organismerne i vandet er »uønsket«. For så vidt som det med direktiv 91/271 forfulgte formål rækker videre end til blot at beskytte vandøkosystemer, hvilket også fremgår af denne doms præmis 16, skal denne uønskede forstyrrelse anses for godtgjort, når der foreligger betydelige negative virkninger ikke blot på flora og fauna, men også på mennesker, jord, vand, luft og landskaber.

23 Der foreligger således en uønsket forstyrrelse af balancen mellem organismerne i vandet, blandt andet når der sker en udskiftning af arterne med tab af økosystemets biodiversitet til følge, eller gener på grund af spredningen af opportunistiske makroalger og masseformering af giftige eller skadelige planteplankton.

24 I modsætning til det, den franske regering har gjort gældende, vedrører fjerde kriterium ikke blot en sådan forværring af vandkvaliteten, som har en skadelig indvirkning på økosystemerne, men også en forværring af vandets farve, udseende, smag, lugt eller enhver anden ændring, som forhindrer eller begrænser dets anvendelse med hensyn til turisme, fiskeri, dambrug, indsamling af skaldyr og muslingebrug, indsamling af drikkevand eller kølning af industrianlæg.

25 Under hensyn til fællesskabslovgivers formål, som er at beskytte miljøet mod skader som følge af byspildevandsudledning, er den forpligtelse, som påhviler medlemsstaterne i medfør af artikel 5, stk. 1, i direktiv 91/271, alene at kortlægge de områder, hvor en sådan udledning i væsentligt omfang bidrager til en eutrofiering eller til en risiko for eutrofiering (jf. analogt vedrørende direktiv 91/676 dom af 29.4.1999, sag C-293/97, Standley m.fl., Sml. I, s. 2603, præmis 35).

Indholdet af første klagepunkt

26 Det skal undersøges, hvorvidt hver enkelt af de områder, som er genstand for Kommissionens søgsmål, burde have været udpeget som et følsomt område i forhold til eutrofiering.

27 I overensstemmelse med bilag II, litra A, underlitra a), i direktiv 91/271 skal naturlige ferskvandssøer, andre ferskvandsområder, flodmundinger og kystnære vandområder, »der er eutrofierede, eller som i nær fremtid kan blive eutrofierede, hvis der ikke træffes beskyttende foranstaltninger«, kortlægges som følsomme områder i forhold til eutrofiering.

28 Den franske regering har gjort gældende, at åbningsskrivelsen kun vedrørte tilfælde af godtgjort eutrofiering, og at Kommissionen, selv om den i den begrundede udtalelse og i stævningen har nævnt hensyntagen til risikoen for eutrofiering, ikke har draget nogen konklusion vedrørende specifikke områder. Ved i sin replik at have nedlagt påstand om, at hvis ikke det er godtgjort, at de omhandlede områder er eutrofierede, er der i hvert fald risiko for eutrofiering, er Kommissionen gået videre end de anbringender, den har anført under den administrative procedure og i stævningen.

29 I denne henseende skal det fastslås, at Kommissionens åbningsskrivelse til medlemsstaten og dens efterfølgende begrundede udtalelse ifølge fast retspraksis afgrænser sagens genstand, som herefter ikke kan udvides. Følgelig skal Kommissionens begrundede udtalelse og dens søgsmål hvile på de samme klagepunkter som i åbningsskrivelsen, der indledte den administrative procedure (jf. dom 9.11.1999, sag C-365/97, Kommissionen mod Italien, Sml. I, s. 7773, præmis 23, og af 12.6.2003, sag C-229/00, Kommissionen mod Finland, Sml. I, s. 5727, præmis 44).

30 Dette krav kan imidlertid ikke indebære, at der under alle omstændigheder skal være fuldstændigt sammenfald mellem, hvad der blev angivet som klagepunkter i åbningsskrivelsen, i den begrundede udtalelse og de i stævningen nedlagte påstande, når sagsgenstanden ikke er blevet udvidet eller ændret (jf. dommen i sagen Kommissionen mod Italien, præmis 25, og dommen i sagen Kommissionen mod Finland, præmis 46).

31 Da Kommissionen for første gang i sin replik har anført, at selv om de i stævningen omhandlede områder ikke er eutrofierede, sådan som den har gjort gældende, burde de alligevel have været udpeget som følsomme områder i forhold til eutrofiering, fordi de i nær fremtid kan blive eutrofierede, har Kommissionen under procedurens forløb hverken udvidet eller ændret tvistens genstand, som er den manglende kortlægning af visse vandmiljøer som følsomme områder i forhold til eutrofiering, eftersom eutrofierede områder og områder, som i nær fremtid kan blive eutrofierede, i medfør af bilag II, litra A, underlitra a), i direktiv 91/271 skal kortlægges som følsomme områder på samme måde.

Afstrømningsområdet Seine-Normandie

— Seine-bugten

32 Det er ubestridt, at der i vandet i Seine-bugten er sket dels en berigelse med næringssalte, navnlig af kvælstofforbindelser, hvis tilførsel bliver ved med at stige, dels en øget algevækst og udvikling af højere former for planteliv (jf. dom af 27.6.2002, sag C-258/00, Kommissionen mod Frankrig, Sml. I, s. 5959, præmis 64).

33 Samtlige de af Kommissionen fremlagte rapporter og undersøgelser, og navnlig den måde at opstille en økologisk model på, som Philippe Cougier har udviklet i sin doktorafhandling, *Modélisation du devenir à moyen terme dans l'eau et le sédiment des éléments majeurs (N, P, Si) rejetés par la Seine en baie de Seine*, som han forsvarede ved Caens universitet i 1999, når frem til, at der foreligger årsagssammenhæng mellem betydningen og omfanget af tilførslen af næringssalte i Seine-bugten på den ene side og planteplanktons blomstring, som hvert år konstateres i dette område, på den anden side.

34 Hvad angår den franske regerings argument om, at Philippe Cougiers teori bygger på en ufuldstændig tredimensionel økologisk model, skal det påpeges, at Fællesskabets politik på miljøområdet i henhold til artikel 174 EF bygger på forsigtighedsprincippet. På baggrund af de tilgængelige videnskabelige og tekniske oplysninger er sandsynligheden for, at der i den foreliggende sag eksisterer en årsagssammenhæng mellem tilførslen af næringssalte i Seine-bugten og den øgede planteplanktonvækst i dette område, tilstrækkelig høj til at kræve, at der vedtages beskyttelsesforanstaltninger til fordel for miljøet som fastsat i direktiv 91/271, hvis de øvrige kriterier for eutrofiering er opfyldt.

35 Den franske regering har bestridt, at planteplanktonproduktionen i Seine-bugten indebærer en uønsket forstyrrelse af balancen mellem organismerne i vandet.

36 I denne henseende fremgår det af samtlige de af Kommissionen fremlagte undersøgelser, at der i dette område forekommer en spredning af planteplanktonarter af typen Dinophysis, som producerer DSP-toksiner (Diarrheic Shellfish Poisoning — diarréfremkaldende skaldyrsgift), der kan ophobes i skaldyr og være farlige for mennesker, der spiser disse skaldyr. Mellem 1990 og 1999 er der i hele bugten og navnlig i den centrale del noteret anseelige koncentrationer af Dinophysis, som er tilstrækkeligt store til at fremkalde en ophobning af toksiner i skaldyr. I løbet af denne periode er forekomsten af Dinophysis fastslået mellem to og seks gange i bugtens vestlige del og mellem syv og ti gange i bugtens centrale og østlige del (IFREMER-rapporten af 2001). Denne spredning »synes gennem flere år at være tiltaget mellem Courseulles (Calvados) og Dieppe (Seine-Maritime), hvilket har medført tilbagevendende forbud mod skaldyrsfiskeri« (udviklingsplanen vedrørende planlægningen og forvaltningen af vandområderne i Seine-Normandie-bækkenet, herefter »Seine-Normandie-udviklingsplanen«).

37 En anden art af planteplankton, Phaeocystis, har i øvrigt »gennem flere år spredt sig i visse områder af Seine-Maritime og Calvados«, og på trods af, at den ikke er giftig,

»[forårsaget] dyndaflejringer og gjort kysten mindre attraktiv for turister« (Seine-Normandie-udviklingsplanen). Planteplanktonet Phaeocystis er nemlig kendt for, når det forekommer i store koncentrationer, at se ud som klæbrigt skum, der dækker vandoverfladen, lægger sig på kysten eller sætter sig på fiskenet.

38 Som det er påpeget i denne doms præmis 23, udgør en sådan udvikling i planteplanktonmiljøet i form af en øget forekomst af giftige eller skadelige arter en uønsket forstyrrelse af balancen mellem organismerne i vandet. I modsætning til det, den franske regering har gjort gældende, berører denne udvikling hele Seine-bugten, uanset at det er den centrale og østlige del, der er mest påvirket.

39 De begrænsninger og gener, som planteplanktonet Dynophisis indebærer for skaldyrsfiskeriet, og som planteplanktonet Phaeocystis indebærer for turistaktiviteterne langs Seine-bugtens kyst, er i øvrigt udtryk for en forværring af vandkvaliteten i bugten.

40 40% af de kvælstofstrømme, som føres med Seinen — der er den største flod, som løber ud i Seine-bugten — ud i havet, stammer fra byer (jf. rapporten fra ERM af februar 1999, »Verification of vulnerable zones identified under the nitrate directive and sensitive areas identified under the urban waste water treatment directive«, herefter »ERM-rapporten af 1999«). Den franske regering har gjort gældende, at andelen af kvælstofudledninger, der stammer fra byer, kun var 28% i 2000, men har ikke tilvejebragt nogen dokumentation til støtte for denne påstand. I øvrigt ville Kommissionen stadig med føje kunne nå til den slutning, at udledninger af byspildevand i væsentlig grad bidrager til eutrofieringen af Seine-bugten, selv hvis man antager, at andelen ikke var 40%, men 28%.

41 Den franske regering har også gjort gældende, at Philippe Cougiers teori stiller spørgsmålstegn ved muligheden for ad teknisk vej at foranstalte en reduktion af tilstrømningen af kvælstof og phosphorforbindelser. Der er imidlertid ingen af de uddrag fra afhandlingen, som er fremlagt for Domstolen, som indeholder nogen oplysninger, der kan støtte denne påstand. Som Kommissionen med rette har gjort gældende, skal spørgsmålet om, hvorvidt en reduktion af næringssaltstilstrømningen, der stammer fra byer, kan gennemføres, under alle omstændigheder ikke tages op i forbindelse med kortlægningen af områder, som er følsomme i forhold til eutrofiering.

42 Kommissionen har derfor med rette konstateret, at Seine-bugten er eutrofieret som omhandlet i direktiv 91/271, og at den burde have været kortlagt som følsomt område i forhold til eutrofiering.

— Seinen og dens bifloder nedenfor dens sammenløb med Andelle

43 Det fremgår af alle de rapporter og studier, som Kommissionen har fremlagt, at der forekommer en anseelig spredning af planteplankton i Seinen nedenfor dens sammenløb med Andelle.

44 Ved en sådan spredning »[k]an planteplanktons biomasse [...] optage mere ilt, end den producerer« og »[f]aldet i mængden af planteplankton medfører således mangel på ilt« (jf. dokumentet »Seine-Aval 2: L'analyse et la gestion environnementales«). Afiltningen af Seinens flodmunding medfører »et område, hvor iltmanglen er næsten fuldkommen, som strækker sig over næsten 50 km«, hvilket »i mange anvendelsesøjemed og for alle højerestående organismer gør vandet uegnet« og »i næsten seks måneder om året udgør en uigennemtrængelig barriere for migrerende fiskearter som laks og ål« (jf. undersøgelsen »Programme scientifique Seine-Aval: L'oxygène«).

45 Disse fænomener udgør åbenbart en uønsket forstyrrelse af balancen mellem organismerne i vandet og en forværring af vandkvaliteten.

46 Den af den franske regering hævdede omstændighed, at den meget anseelige reduktion i phosphortilførslen kun har ført til en meget svag stigning af den årlige gennemsnitsiltmængde i området Poses-Honfleur, har ingen betydning. I samme periode er tilførslen af kvælstoffer nemlig blevet ved med at stige.

47 Under disse omstændigheder har Kommissionen med rette konstateret, at Seinen nedenfor dens sammenløb med Andelle er eutrofieret som omhandlet i direktiv 91/271, og at denne del burde have været kortlagt som følsomt område i forhold til eutrofiering.

48 Hvad derimod angår vandløb, som løber ud i Seinen nedenfor dens sammenløb med Andelle, har Kommissionen begrænset sig til at fremlægge Seine-Normandie-udviklingsplanen, ifølge hvilken »[d]e store floder [i afstrømningsområdet Seine-Normandie] er påvirket af »algernes blomstring« i foråret og sommeren« og »[e]n række små vandløb i visse perioder fyldes af højerestående plantearter, trådalger eller kiselalger, der lever på bunden«, men Kommissionen har ikke gjort nogen konkrete omstændigheder gældende, som kan påvise, at tredje og fjerde kriterium i eutrofieringsdefinitionen er opfyldt.

49 Kommissionen har således ikke godtgjort, at Seinens bifloder nedenfor dens sammenløb med Andelle er eutrofierede eller i nær fremtid kan blive eutrofierede som omhandlet i direktiv 91/271.

Afstrømningsområdet Artois-Picardie

— De kystnære vandområder i afstrømningsområdet Artois-Picardie

50 Det fremgår af samtlige de af Kommissionen fremlagte rapporter, at de kystnære vandområder i afstrømningsområdet Artois-Picardie dels påvirkes af et fænomen i form af næringsberiget vand, dels næsten hvert år oplever en anseelig formering af planteplankton (jf. rapporter fra IFREMER og fra Agence de l'Eau Artois-Picardie af december 1997 og oktober 1999 om regional opfølgning på næringsstoffer i vandet langs kysten Nord-Pas-de-Calais/Picardie, samt IFREMER-rapporten af 2001).

51 I de kystnære vandområder i Artois-Picardie indtræder »en sæsonbetinget næringsstofscyklus (hovedsagelig nitrat, phosphor og silikat), som er nært knyttet til formeringscyklusen for de vigtigste arter af planteplankton« (IFREMER-rapporten af 2001). På baggrund af de tilgængelige videnskabelige og tekniske oplysninger må det anses for godtgjort, at der — i modsætning til det, den franske regering har gjort gældende — består en årsagssammenhæng mellem berigelse af de kystnære vandområder i Artois-Picardie med næringsstoffer og produktionen af planteplankton.

52 I afstrømningsområdet Artois-Picardie »er presset fra industri og husholdninger anseeligt (befolkningstætheden er tre gange højere end landets gennemsnit) (jf. rapport fra Agence de l'eau Artois-Picardie). Det fastslås dermed, at udledninger af byspildevand i væsentligt omfang bidrager til eutrofieringen af vandet i dette afstrømningsområde, navnlig af de kystnære vandområder, hvilket den franske regering i øvrigt heller ikke har bestridt.

53 Hele kysten i Artois-Picardie, herunder Dunkerque, Boulogne-sur-Mer og Calais, påvirkes i praksis hvert år i perioden april-maj af spredningen af planteplankton Phaeocystis, som »udgør [...] en bemærkelsesværdig økologisk hændelse«, som viser sig i form af »en forandring af vandets farve, en til tider kvalmende lugt langs kysten«, og som bevirker, at »vandet bliver klæbrigt og kan forårsage imponerende skumdannelse (foaming) langs kysten« (jf. IFREMER-rapporten af 2001).

54 Desuden er Somme-bugten udsat for et afiltningsfænomen, som er knyttet til eutrofieringen (jf. IFREMER-rapporten af 2001). Ifølge en af IFREMER citeret undersøgelse fra 1990 anses det for højst sandsynligt, at den konstaterede dødelighed er et resultat af vandets organiske overmætning, som fører til, at der opstår tilbagevendende iltmangel i miljøet. Ifølge IFREMER er det allerede i andre dele af Nordsøen konstateret, at Phaeocystisblomstringen, som ligner den, der indtræder i de kystnære vandområder i Artois-Picardie, kan have dramatiske konsekvenser for strukturen og funktionen af de økosystemer, der kendetegner havbundens flora og fauna. Den franske regering har ganske vist gjort gældende, at IFREMER i en rapport til Agence de l'eau Artois-Picardie har præciseret, at dødeligheden blandt skaldyr og fisk ikke hænger sammen med blomstringen af Phaeocystis i Somme-bugten, men har ikke fremlagt denne rapport.

55 En strukturforandring i planteplanktonbestanden i form af en udbredelse af en art som Phaeocystis, der, selv om den ikke er giftig, ikke desto mindre er skadelig, udgør en uønsket forstyrrelse af balancen mellem organismerne i vandet, ikke kun i Somme-bugten, men langs hele kysten i Artois-Picardie.

56 Forandringer i vandets farve, lugt og konsistens, som indebærer åbenbare negative konsekvenser for turismen og sandsynligvis også har uheldig indvirkninger på fiskeriet, udgør en forværring af vandets kvalitet.

57 Under disse omstændigheder har Kommissionen med rette konstateret, at alle de kystnære vandområder i Artois-Picardie er eutrofieret som omhandlet i direktiv 91/271, og at de burde have været kortlagt som følsomme områder i forhold til eutrofiering.

— De kystnære vandområder i Artois-Picardie (vandsystemet mellem dels den kanaliserede del af Aa/Escaut og den belgiske grænse, dels Scarpe nedenfor Arras, Lens-kanalen nedenfor Lens, og hele Somme)

58 Til støtte for sit søgsmål har Kommissionen for Domstolen fremlagt en række dokumenter fra Agence de l'eau Artois-Picardie. Det fremgår heraf, at »[d]en i de senere år konstaterede forbedring af den generelle vandkvalitet i forbindelse med et højt indhold af kvælstof, men navnlig af phosphor, virker fremmende for formeringen af plantearter som planteplankton, trådalger og makrofytter (andemad, åkander, [...])«, så »denne plantespredning forårsager en række gener, hvoriblandt de hyppigst forekommende er misfarvning af vandet, lugt, tilstopning af vandløb og frem for alt en omfattende fiskedød på grund af kvælning« og »den abnorme planteforekomst medfører gener: Gener af æstetisk karakter, gener i form af lugt, gener for både og gener ved tilstopning af filtre ved fremstilling af drikkevand«.

59 Tilsvarende fremgår det af dokumenterne, at vandløb i afstrømningsområdet Artois-Picardie er mere udsatte end vandløb i andre regioner dels, fordi »[p]resset fra industri og husholdninger er mere omfattende (befolkningstætheden er tre gange højere end landets gennemsnit)«, dels fordi »disse vandløbs vandgennemstrømning er for svag til, at al forureningen kan ledes bort« og »[deres] afløbshastighed [...] er for lav: Lav iltning, slam på bunden, manglende reproduktion i fiskebestanden og en dalende mangfoldighed i faunaen«.

60 Den franske regering har imidlertid gjort gældende, at der i vandløbene i afstrømningsområdet Artois-Picardie ikke er påvist nogen indvirkning på vandafløb eller nogen skade på vandflora og -fauna, navnlig på fiskeavlsbestanden. Den franske regering har videre gjort gældende, at de af Kommissionen citerede dokumenter er stilet til den brede offentlighed, at de er affattet med henblik på at være populærvidenskabelige, og at de derfor ikke indeholder alle de ønskede nuancer, hvorfor de ikke kan underbygge Kommissionens påstande.

61 Hertil bemærkes, at det ganske vist præciseres i et af de i denne doms præmis 58 og 59 omhandlede dokumenter, at søerne ved Sommes øvre del og kanalerne i Aa-deltaet lider under eutrofiering, og at dette begreb defineres som »en berigelse af næringsstoffer [...] som kan føre til plantespredning«, hvorfor dette dokument ikke gør det muligt at vide, om tredje og fjerde kriterium for eutrofiering også er opfyldt i forhold til de omhandlede vandsystemer.

62 Hvad angår de andre dokumenter giver de ikke mulighed for at fastslå, hvilke floder eller kanaler der er eller kan blive påvirket af eutrofiering. Desuden sondrer de ikke altid mellem det konkrete resultat af en eventuel eutrofiering af vandsystemet og følgerne af forurening i almindelighed, som ikke begrænser sig til tilførslen af næringsstoffer.

63 Hvad angår ERM-rapporten af 1999, der citeres i åbningsskrivelsen og i den begrundede udtalelse, og som hovedsageligt synes at have dannet grundlag for Kommissionens konklusion om den manglende kortlægning af en del af vandsystemet, skal det fastslås, at den del af rapporten, der vedrører afstrømningsområdet Artois-Picardie, ikke er blevet fremlagt for Domstolen.

64 Med hensyn til de af Kommissionen fremlagte dokumenter er der intet, der begrunder, at Kommissionen i sine klagepunkter har henvist til visse vandløb i

afstrømningsområdet Artois-Picardie frem for andre. I øvrigt har Kommissionen ikke til støtte for sit første klagepunkt påberåbt sig nogen af de dokumenter vedrørende vandsystemet i dette afstrømningsområde, som den franske regering har fremlagt i sagen.

65 Således har Kommissionen ikke godtgjort, at de kystnære vandområder i afstrømningsområdet Artois-Picardie, som beskrevet i stævningen, er eutrofierede eller i nær fremtid kan blive eutrofierede som omhandlet i direktiv 91/271.

Afstrømningsområdet Loire-Bretagne

— Vilaine-bugten

66 Det fremgår af IFREMER-rapporten af 2001, at Vilaine-bugten er den mest eutrofierede langs den franske kyst. For det første er bugten hjemsted for det alvorlige iltmangelfænomen, hypoksi, eller til og med det alvorligere iltmangelfænomen, anoksi, som er forårsaget af en bakteriel udvikling efterfulgt af en bakteriel nedbrydning af en anseelig biomasse af planteplankton, der kan medføre en omfattende fiskedød og død blandt hvirvelløse dyr, der lever på havbunden. For det andet er tre områder i denne bugt blevet registreret blandt mulige områder for spredning af makroalger (»grønne tidevande«) og er blevet påvirket af dette fænomen mindst én gang mellem 1997 og 1999, som er den periode, undersøgelsen omfatter.

67 Den franske regering har ikke bestridt, at tilførslen af næringsstoffer, navnlig kvælstof, fra byspildevand, som Vilaine-floden har ført med sig, spiller en væsentlig rolle i eutrofieringen af bugten.

68 Den franske regering har gjort gældende, at den allerede har klassificeret afstrømningsområdet Vilaine som følsomt område i forhold til eutrofiering, således at bestemmelserne i direktiv 91/271 gælder for enhver bymæssig bebyggelse med mere end 10 000 PE, som udleder sit spildevand i dette afstrømningsområde. Ifølge den franske regering ville kortlægningen af dette område som følsomt i forhold til eutrofiering ikke have nogen konsekvenser dels, fordi der ikke er nogen bymæssig bebyggelse med mere end 10 000 PE, som foretager udledninger direkte i Vilaine-bugten, dels fordi Loires flodaflejringer, i modsætning til det af Kommissionen anførte, ikke påvirker denne bugt, og den franske regering mener derfor ikke, at den har tilsidesat sine forpligtelser.

69 Selv om man lægger til grund, at der ikke er nogen bymæssig bebyggelse med mere end 10 000 PE, som foretager udledninger direkte i Vilaine-bugten, og at Loires flodaflejringer ikke påvirker denne bugt, begrunder den omstændighed, at Vilaine-flodens afstrømningsområde allerede er kortlagt som følsomt område i forhold til eutrofiering, ikke, at bugten ikke også kortlægges som sådan. Det følger nemlig af artikel 5, stk. 1, i direktiv 91/271, sammenholdt med bilag II, litra A, underlitra a), til direktivet, at medlemsstaterne er forpligtet til at kortlægge alle eutrofierede vandmiljøer som følsomme områder.

70 Den Franske Republik har derfor tilsidesat sine forpligtelser, idet den ikke har kortlagt Vilaine-bugten som følsomt område i forhold til eutrofiering som omhandlet i direktiv 91/271.

— Lorient-reden

71 Den franske regering har ikke bestridt, at Lorient-redens vand er blevet beriget med næringsstoffer.

72 Det fremgår af IFREMER-rapporten af 2001, at der i perioden 1997-1999 er to lokaliteter ved Lorient-reden, som hvert år har været påvirket af spredningen af makroalger langs strandene (»grønne tidevande«).

73 Samme rapport præciserer, at grønne tidevande langs kysten i Bretagne, som normalt varer fra maj til august-september, sker som følge af en hurtig spredning af grønalger af Ulva-arten, som er forårsaget af vandets berigelse med næringsstoffer. Disse opportunistiske alger rykkes nemt af deres underlag, driver derefter omkring med strømmen for at ende med at blive skyllet op på stranden, som ofte dækkes med et tykt lag alger. De grønne tidevande er en stor gene, eller ligefrem en hindring, for normale turistaktiviteter såsom badning, fiskeri, vandring langs med kysten, osv. Kommunerne er tvunget til at samle algerne op for at bevare turismen.

74 Som anført i denne doms præmis 23, udgør en sådan spredning af makroalger en uønsket forstyrrelse af balancen mellem organismerne i vandet. I kraft af deres negative konsekvenser, navnlig for turismen, udgør de grønne tidevande desuden en forværring af vandets kvalitet.

75 Den franske regering har imidlertid gjort gældende, at den del af forårets og sommerens kvælstofstrømme, der stammer fra byer, kun udgør 9,8%, således at udledningerne fra byspildevand ikke er væsentlige. Ifølge den franske regering har Kommissionen i sin begrundede udtalelse indrømmet, at de kvælstofstrømme i Saint-Brieuc-bugten, der stammer fra byer og udgør 8,9% af den samlede udledning, ikke er væsentlige, og at man må drage samme konklusion i forhold til Lorient-reden.

76 Den omstændighed, at Kommissionen har indrømmet, at udledninger, der stammer fra byer, ikke i væsentlig grad bidrager til eutrofieringen i Saint-Brieuc-reden, har ingen relevans i forhold til spørgsmålet om kortlægningen af Lorient-reden som følsomt område, eftersom det er uomtvisteligt, at de to vandområder ikke står i forbindelse med hinanden.

77 Det fremgår af den af Kommissionen fremlagte ERM-rapport af 1999, at 9,8% af forårets og sommerens tilførsel af nitrat til Lorient-reden — under perioden for spredning af grønalger — stammer fra byer, hvilket svarer til 374 tons. Under disse omstændigheder kan Kommissionen med føje fastslå, at udledninger fra byspildevand i væsentligt omfang bidrager til eutrofieringen af vandet i Lorient-reden.

78 Kommissionen er således med rette nået frem til, at Lorient-reden er eutrofieret som omhandlet i direktiv 91/271, og at den burde have været kortlagt som følsomt område i forhold til eutrofiering.

— Elorn-flodmundingen, Morbihan-golfen, Douarnenez-bugten og Concarneau-bugten

79 Den franske regering har ikke bestridt disse vandområders berigelse med næringsstoffer.

80 Det fremgår af IFREMER-rapporten af 2001, at de omhandlede områder hvert år fra 1997-1999 — som er den periode, undersøgelsen omfatter — var påvirket af grønne tidevande. Den franske regering har i øvrigt indrømmet, at fænomenet forekommer i Concarneau-bugten og i et anseeligt omfang.

81 Af de grunde, der er nævnt i denne doms præmis 73-74, har Kommissionen således godtgjort, at der foreligger eutrofiering af Elorn-flodmundingen, af Morbihan-golfen og af Douarnenez- og Concarneau-bugten.

82 Den franske regering har imidlertid gjort gældende, at tilførslen af næringsstoffer, som stammer fra byer, ikke i væsentligt omfang bidrager til eutrofieringen af disse vandområder, og at der således ikke er grund til at kortlægge dem som følsomme områder som omhandlet i direktiv 91/271.

83 Det er i denne forbindelse ubestridt, at kvælstofforureningen i disse vandområder hovedsageligt stammer fra landbruget.

84 I forhold til Elorn-flodmundingen er Kommissionen og den franske regering dog enige om, at 21% af forårets og sommerens nitrattilførsel — under perioden for spredningen af grønalger — stammer fra byer, hvilket er et tal, der fremgår af ERM-rapporten af 1999.

85 Hvad angår Douarnenez- og Concarneau-bugten stammer — ifølge samme rapport — henholdsvis 23% og 32% af forårets og sommerens nitrattilførsel fra byer. Efter at den franske regering i sit svar på den begrundede udtalelse havde anført, at disse tal ifølge en undersøgelse foretaget af Bureau d'études Saunier (herefter »Saunier-undersøgelsen«) i august 1993 var henholdsvis 22% og 34%, har den i sin replik — med støtte i en undersøgelse foretaget af CEVA-IFREMER for Pôle analytique de l'eau — gjort gældende, at 90% af kvælstofs- og phosphortilførslen i Douarnenez-bugten stammer fra landbruget. Det skal dog fastslås, at den franske regering ikke har fremlagt denne undersøgelse. Hvad angår Concarneau-bugten har den franske regering anført, at forskellige undersøgelser og kampagnetiltag (IFREMER, Ceva, DDE, In vivo) har gjort det muligt at anslå, at den årlige næringsstofstilførsel til

bugten er ca. 500 tons, hvoraf kun 6,5 ton (1,3%) stammer fra rensningsanlægget i Concarneau. Disse undersøgelser og rapporter er imidlertid heller ikke blevet fremlagt. Under disse omstændigheder skal bedømmelsen tage udgangspunkt i de procentsatser, som fremgår af den af Kommissionen fremlagte ERM-rapport af 1999.

86 Hvad angår Morbihan-golfen har den franske regering med støtte i den af denne fremlagte Saunier-undersøgelse gjort gældende, at kun op til 10% af forårets og sommerens nitrattilførsel stammer fra byer. Det er imidlertid ikke muligt at finde støtte for dette tal i undersøgelsen, hvorfor procentsatsen på 21% fra ERM-rapporten af 1999 skal lægges til grund. Under alle omstændigheder skal det påpeges, at Saunier-undersøgelsen stammer fra 1993, hvorfor ERM-rapporten af 1999 indeholder en nyere redegørelse for tilstanden i de franske kystnære vandområder.

87 Kommissionen har med rette antaget, at den kvælstofstilførsel, der stammer fra byer og udgør mellem 21% og 32% af den samlede tilførsel i løbet af perioden med den øgede spredning af alger eller andre højerestående plantearter, er væsentlig i forhold til fremkomsten, udviklingen eller opretholdelsen af eutrofiering i de omhandlede vandrecipienter.

88 Under disse omstændigheder har Kommissionen med rette fastslået, at Elorn-flodmundingen, Morbihan-golfen, Douarnenez-bugten og Concarneau-bugten er eutrofierede som omhandlet i direktiv 91/271, og at de burde have været kortlagt som følsomme områder i forhold til eutrofiering.

— Sèvre niortaise

89 Kommissionen har i sin replik frafaldet sit første klagepunkt vedrørende dette område.

Afstrømningsområdet Rhône-Méditerranée-Corse

— Vistre

90 Kommissionen har gjort gældende, at Vistre er eutrofieret nedenfor Nîmes, og at den burde have været kortlagt som følsomt område i forhold til eutrofiering.

91 Den franske regering har indrømmet, at der er belæg for dette klagepunkt, og har anført, at det præcise problem i forhold til Vistre, som kun er forbundet med udledninger fra Nîmes' byområde, den 31. december 2005 vil være løst med hele byområdets tilslutning til rensningsanlægget Nîmes-ouest, som er blevet udvidet.

92 De franske myndigheder burde derfor have kortlagt Vistre nedenfor Nîmes som følsomt område i forhold til eutrofiering.

— Thau-søen

93 Det er ubestridt, at vandet i Thau-søen er beriget med næringsstoffer. Som det også fremgår af IFREMER-rapporten af 2001, er »eutrofieringen af Middelhavets økosystemer ikke hovedsageligt forårsaget af landbruget, men af udledninger fra byer«. Dette forhold har den franske regering ikke bestridt for så vidt angår Thau-søen.

91 Ifølge samme rapport er Thau-søen i anseeligt omfang hjemsted for væsentlige iltmangelsfænomener benævnt »malaïgues«, som »formodentlig udløses i forbindelse med de på kysten rigt repræsenterede algers nedbrydning, der fremskyndes af høje temperaturer«, og som gør vandet giftigt for de dyr og planter, som lever dér. Sådanne fænomener er forekommet i 1975, 1982, 1983, 1987, 1990 og 1997.

95 På baggrund af en af IFREMER foretaget undersøgelse i 1998 med titlen »La crise anoxique du bassin de Thau de l'été 1997« (herefter »IFREMER-undersøgelsen af 1998«) og *Bulletin du réseau de suivi lagunaire* af 2000, som er udgivet af IFREMER og regionen Languedoc-Roussillon, har den franske regering imidlertid gjort gældende, at næringstilstanden i Thau-søen tydeligvis er forbedret siden 1970'erne. De iltmangelkriser, der er konstateret gennem de seneste tyve år, skyldes ikke længere spredningen af planter som følge af eutrofiering af søen, men derimod en endnu utilstrækkelig håndtering af reserverne af organisk levende og dødt materiale, som navnlig har udviklet sig gennem det meget omfattende muslingebrug i Thau-søen.

96 I denne henseende fremgår det af IFREMER-undersøgelsen af 1998, at det som følge af de foranstaltninger, der siden 1970'erne er iværksat rundt om søen med henblik på at formindske tilførslen af næringsstoffer, som stammer fra mennesker, »kan antages, at Thau-søen ikke længere er eutrofieret«.

97 Ifølge denne undersøgelse forekommer der ganske vist en anseelig formering af planteplankton i Thau-søen, men de planteplanktonarter, man er stødt på, er ikke giftige og muliggør et fremgangsrigt skaldyrbrug, navnlig af østers. Kvantiteten af kvælstof, som udvindes gennem avlen (muslinger, østers osv. [...]), udgør i øvrigt mere end 60% af tilførslen til afstrømningsområdet. Under disse omstændigheder forekommer der ikke for tiden uønskede forstyrrelser af balancen mellem organismerne i Thau-søen.

98 I IFREMER-undersøgelsen af 1998 fremhæves imidlertid risikoen for, at Thau-søen kunne rammes af malaïgue, hvilket er et fænomen, som medfører iltmangel i vandet, produktion af sulfider og omfattende død blandt alle levende væsener, herunder østers, i de berørte områder. Senest forekom fænomenet malaïgue i 1997. Når dette fænomen forekommer, udgør det en uønsket forstyrrelse af balancen mellem organismerne i vandet såvel som en forringelse af vandets kvalitet.

99 I modsætning til det, den franske regering har gjort gældende, fremgår det af IFREMER-undersøgelsen af 1998, at uanset at tilførslen af organisk materiale, som hidrører fra muslingebrug, bidrager til formeringen af malaïgue, sådan som det var tilfældet i 1997, spiller formeringen af makrofytter langs søbredden som følge af vandets berigelse med næringsstoffer en vigtigere rolle i fremkomsten af sådanne fænomener.

100 Ifølge samme undersøgelse kan det ikke udelukkes, at malaïgue-fænomenet opstår i fremtiden under sådanne exceptionelle meteorologiske omstændigheder som dem, der forelå under krisen i 1997. Rundt om Thau-søen findes »et vist antal potentielle arnesteder i de områder, som er beliggende ved mundingen af de primære vandløb, som navnlig forsynes med vand fra laguner«. Dette forhold er bekræftet i *Bulletin du réseau de suivi lagunaire* af 2000, hvorefter en del af Thau-søen (Angle-vigen) er i en middelmådig forfatning hvad angår eutrofiering.

101 Kommissionen har således med rette konstateret, at Thau-søen i nær fremtid kunne blive eutrofieret, hvis ikke der træffes beskyttelsesforanstaltninger, og at den burde have været kortlagt som følsomt område i forhold til eutrofiering som omhandlet i direktiv 91/271.

102 Ifølge IFREMER-undersøgelsen af 1998 er »[t]ilførslen til afstrømningsområdet [...] nødvendig for at bevare afstrømningsområdet Thaus evne til at danne grundlag for muslingebrug«, eftersom »en nedsat planteplanktonformering sandsynligvis [ville] føre til en nedsat produktion af muslinger«, hvilket naturligvis ikke er ønskværdigt. Imidlertid opstiller bilag II, litra A, underlitra a), stk. 2, i direktiv 91/271 en mulighed for at tilpasse den mere vidtgående rensning, som normalt anvendes på byspildevand, der udledes i et følsomt område.

103 På baggrund af ovennævnte fremgår det, at første klagepunkt er berettiget for så vidt angår Seine-bugten, Seinen nedenfor dens sammenløb med Andelle, de kystnære vandområder i afstrømningsområdet Artois-Picardie, Vilaine-bugten, Lorient-reden, Elorn-flodmundingen, Douarnenez-bugten, Concarneau-bugten, Morbihan-golfen, Vistre nedenfor Nîmes samt Thau-søen.

Andet klagepunkt vedrørende undladelsen af at underkaste byspildevand, som udledtes fra byområder med en personækvivalent (PE) på over 10 000 i følsomme områder, en mere vidtgående rensning

104 Det fremgår af artikel 5, stk. 2, i direktiv 91/271, at de franske myndigheder er forpligtet til at træffe de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at byspildevand, der tilledes kloaknet, senest den 31. december 1998 renses mere vidtgående end beskrevet i direktivets artikel 4, før det udledes til følsomme områder, for så vidt angår alle udledninger fra byområder med over 10 000 PE.

105 Ifølge artikel 5, stk. 3, sammenholdt med bilag I, litra B, nr. 3, i direktiv 91/271 indebærer denne mere vidtgående rensning blandt andet — hvad angår udledninger i følsomme områder i forhold til eutrofiering — at de krav, som opstilles i samme

bilags tabel 2, opfyldes, hvis ikke andet følger af bestemmelserne i bilag II, litra A, underlitra a), stk. 2, til direktivet.

106 Indledningsvis har Kommissionen gjort gældende, at de franske myndigheder i deres svar på åbningsskrivelsen ved skrivelse af 12. december 2000 har indrømmet, at rensningen af byspildevand fra 130 på en liste angivne byområder ikke opfyldte kravene i artikel 5, stk. 2, i direktiv 91/271 den 31. december 1998.

107 Den franske regering har i duplikken anført, at af de 130 byområder, der er angivet på listen, opfylder 32 nu kravene i direktiv 91/271, og at 10 af disse byområder (Vichy, Aix-en-Provence, Mâcon, Créhange, Saint-Avold, Bailleul, Aurillac, Montauban, Châtillon-sur-Seine og Gray) opfyldte kravene inden udløbet af fristen i den begrundede udtalelse.

108 I denne forbindelse skal det bemærkes, at det fremgår af fast retspraksis, at spørgsmålet om, hvorvidt der foreligger et traktatbrud, må vurderes på baggrund af forholdene i medlemsstaten, som de var ved udløbet af fristen i den begrundede udtalelse (jf. bl.a. dom af 12.6.2003, sag C-446/01, Kommissionen mod Spanien, Sml. I, s. 6053, præmis 15).

109 Eftersom kravene var opfyldt inden udløbet af fristen i den begrundede udtalelse for så vidt angår byområderne Vichy, Aix-en-Provence, Mâcon, Créhange, Saint-Avold, Bailleul, Aurillac, Montauban, Châtillon-sur-Seine og Gray, er klagepunktet ikke berettiget for deres vedkommende.

110 Derimod er det berettiget i forhold til de øvrige byområder, som er nævnt i de franske myndigheders skrivelse af 12. december 2000, herunder de byområder som ifølge skrivelsen skulle have opfyldt kravene efter udløbet af fristen i den begrundede udtalelse.

111 Endvidere har Kommissionen foreholdt de franske myndigheder, at de ikke har opfyldt deres forpligtelser hvad angår byområdet Montpellier, som ikke er anført på den liste, der var vedlagt skrivelsen af 12. december 2000.

112 Det fremgår af den franske regerings svar på den begrundede udtalelse, at byområdet Montpellier udleder sit byspildevand i et følsomt område, og at arbejdet med at bringe Montpelliers rensningsanlæg i overensstemmelse med kravene og med at konstruere en afledningskanal ud i havet først vil være afsluttet i 2004. Eftersom den franske regering ikke over for Domstolen har gjort gældende, at dette arbejde blev afsluttet tidligere end planlagt, og i hvert fald ikke før udløbet af tidsfristen i den begrundede udtalelse, er andet klagepunkt også berettiget for så vidt angår byområdet Montpellier.

113 Endelig har Kommissionen gjort gældende, at de franske myndigheder også burde have sørget for, at byspildevand fra byområder med over 10 000 PE, som udledes i sådanne områder, der er omfattet af første klagepunkt, og som burde have været kortlagt som følsomme områder i forhold til eutrofiering, i henhold til artikel 5, stk. 2, i direktiv 91/271 blev renset mere vidtgående.

114 I denne henseende har den franske regering, som ikke har bestridt, at byspildevand fra byområder med over 10 000 PE udledes i de områder, som er nævnt i denne

doms præmis 103, eller i deres afstrømningsområder, ikke over for Domstolen gjort gældende, og end mindre påvist, at dette vand inden for fristen i den begrundede udtalelse er blevet renset mere vidtgående som omhandlet i artikel 5, stk. 2, i direktiv 91/271.

115 Det skal derfor fastslås, at Den Franske Republik har tilsidesat sine forpligtelser i henhold til artikel 5, stk. 1 og 2, i og bilag II til direktiv 91/271, idet den har undladt

— at kortlægge Seine-bugten, Seinen nedenfor dens sammenløb med Andelle, de kystnære vandområder i afstrømningsområdet Artois-Picardie, Vilaine-bugten, Lorient-reden, Elorn-flodmundingen, Douarnenez-bugten, Concarneau-bugten, Morbihan-golfen, Vistre nedenfor Nîmes samt Thau-søen som følsomme områder i forhold til eutrofiering, og

— at underkaste byspildevand udledt fra byområderne som omhandlet i de franske myndigheders skrivelse af 12. december 2000 — bortset fra Vichy, Aix-en-Provence, Mâcon, Créhange, Saint-Avold, Bailleul, Aurillac, Montauban, Châtillon-sur-Seine og Gray — og udledt fra Montpelliers byområde, samt fra byområder med en personækvivalent (PE) på over 10 000 i Seine-bugten, i Seinen nedenfor dens sammenløb med Andelle, i de kystnære vandområder i afstrømningsområdet Artois-Picardie, i Vilaine-bugten, i Lorient-reden, i Elorn-flodmundingen, i Douarnenez-bugten, i Concarneau-bugten, i Morbihan-golfen, i Vistre nedenfor Nîmes samt i Thau-søen, en mere vidtgående rensning.

I øvrigt frifindes Den Franske Republik.

Sagens omkostninger

116 I henhold til procesreglementets artikel 69, stk. 2, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom. Da Kommissionen har nedlagt påstand om, at Den Franske Republik tilpligtes at betale sagens omkostninger, og Den Franske Republik i det væsentlige har tabt sagen, bør det pålægges den at betale sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser udtaler og bestemmer Domstolen (Anden Afdeling):

1) **Den Franske Republik har tilsidesat sine forpligtelser i henhold til artikel 5, stk. 1 og 2, i og bilag II til Rådets direktiv 91/271/EØF af 21. maj 1991 om rensning af byspildevand, idet den har undladt**

— **at kortlægge Seine-bugten, Seinen nedenfor dens sammenløb med Andelle, de kystnære vandområder i afstrømningsområdet Artois-Picardie, Vilaine-bugten, Lorient-reden, Elorn-flodmundingen, Douarnenez-bugten, Concarneau-bugten, Morbihan-golfen, Vistre nedenfor Nîmes samt Thau-søen som følsomme områder i forhold til eutrofiering, og**

— **at underkaste byspildevand udledt fra byområderne som omhandlet i de franske myndigheders skrivelse af 12. december 2000 — bortset fra Vichy, Aix-en-Provence, Mâcon, Créhange, Saint-Avold, Bailleul, Aurillac, Montauban, Châtillon-sur-Seine og Gray — og udledt fra**

Montpelliers byområde, samt fra byområder med en personækvivalent (PE) på over 10 000 i Seine-bugten, i Seinen nedenfor dens sammenløb med Andelle, i de kystnære vandområder i afstrømningsområdet Artois-Picardie, i Vilaine-bugten, i Lorient-reden, i Elorn-flodmundingen, i Douarnenez-bugten, i Concarneau-bugten, i Morbihan-golfen, i Vistre nedenfor Nîmes samt i Thau-søen, en mere vidtgående rensning.

2) I øvrigt frifindes Den Franske Republik.

3) Den Franske Republik betaler sagens omkostninger.

Underskrifter